

Datum van inontvangstneming : 24/04/2024

Zaak C-186/24**Verzoek om een prejudiciële beslissing****Datum van indiening:**

8 maart 2024

Verwijzende rechter:

Oberster Gerichtshof (Oostenrijk)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

22 februari 2024

Verzoekende partij:

[REDACTED] als insolventiefunctionaris

Verwerende partij:

Auto1 European Cars B.V.

REPUBLIEK OOSTENRIJK

17 Ob 23/23s

OBERSTER GERICHTSHOF

Het Oberste Gerichtshof (hoogste federale rechter in civiele zaken en strafzaken, Oostenrijk) heeft [OMISSIS] in de zaak van verzoeker [REDACTED] LL.M., als insolventiefunctionaris in de insolventieprocedure over het vermogen van de *schuldenaar* [OMISSIS] tegen verweerster Auto 1 European Cars B.V., 1101 BA Amsterdam [OMISSIS], voor een bedrag van 62 261,00 EUR, vermeerderd met rente en kosten, naar aanleiding van het hoger beroep van verzoeker tegen de beslissing van het Oberlandesgericht Linz (hoogste rechterlijke instantie van de deelstaat Oberösterreich, Linz, Oostenrijk) als rechter in hoger beroep van 21 september 2023, zaaknummer 1 R 110/23m-20, waarbij het vonnis van het Landesgericht Linz (rechter in eerste aanleg Linz, Oostenrijk) van 12 mei 2023, zaaknummer 4 Cg 70/22i-10, is vernietigd, de volgende

b e s l i s s i n g

gegeven:

I. Het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna: „Hof”) wordt krachtens artikel 267 VWEU verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vragen:

1. Moet artikel 31, lid 1, van verordening (EU) 2015/848 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2015 betreffende insolventieprocedures (hierna: „insolventieverordening 2015”) aldus worden uitgelegd dat onder ten voordele van de schuldenaar uitgevoerde verbintenissen die hadden moeten worden uitgevoerd voor de insolventiefunctionaris van de insolventieprocedure, in de zin van die bepaling ook verbintenissen worden verstaan die voortvloeien uit een rechtshandeling die de schuldenaar pas na de opening van de insolventieprocedure en de overdracht van de bevoegdheden aan de insolventiefunctionaris heeft verricht?

Indien deze vraag bevestigend wordt beantwoord:

2. Moet artikel 31, lid 1, van verordening (EU) 2015/848 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2015 betreffende insolventieprocedures aldus worden uitgelegd dat de plaats van uitvoering in de zin van die bepaling de plaats is waar de betaling door de derde wordt uitgevoerd door overschrijving van een rekening aldaar, ook indien de derde niet in die lidstaat, maar in een andere lidstaat is gevestigd en de rechtshandeling en de verbintenis door de schuldenaar wederom niet aldaar zijn uitgevoerd, maar via een bijkantoor van de derde in een andere lidstaat, te weten in de lidstaat waar de insolventieprocedure is geopend?

II. [OMISSIS] [schorsing van de procedure]

M o t i v e r i n g:

Ad I.

A. Feiten:

- [1] Bij beschikking van 25 mei 2022 in de zaak 17 S 56/22t heeft het Landesgericht Linz een insolventieprocedure met betrekking tot de schuldenaar geopend. Verzoeker is tot insolventiefunctionaris benoemd. De opening van de insolventieprocedure en de insolventiefunctionaris zijn meteen op 25 mei 2022 openbaar bekend gemaakt.
- [2] Verweerster is een in Nederland gevestigde vennootschap naar Nederlands recht. Zij is een van de grootste handelaars in tweedehands auto’s in Europa en lid van een groep die in heel Europa actief is en een bijkantoor in Oostenrijk heeft. Met de koopovereenkomst, die op 2 juni 2022 – dus na de opening van de insolventieprocedure – in eigen naam in dit bijkantoor van verweerster is gesloten, heeft de schuldenaar een auto aan verweerster verkocht tegen een koopprijs van 48 870 EUR. Na de overdracht van het voertuig in Oostenrijk heeft verweerster de koopprijs van een rekening in

Duitsland naar de door de schuldenaar aangegeven rekening in Oostenrijk overgemaakt.

B. Standpunten van partijen en verloop van de procedure tot nog toe:

- [3] Verzoeker heeft betaling van 48 870 EUR ten behoeve van de failliete boedel gevorderd omdat de koopovereenkomst na de opening van de insolventieprocedure door de schuldenaar was gesloten. Het voertuig was ten tijde van de opening van de insolventieprocedure eigendom van de schuldenaar. Verweerster heeft de koopprijs van 48 870 EUR gestort op de rekening van een derde (ex-partner van de schuldenaar). Verweerster heeft het voertuig in de tussentijd aan een derde doorverkocht. Daarom vordert verzoeker waardecompensatie ten behoeve van de failliete boedel.
- [4] Tijdens de zitting op 16 maart 2023 heeft verzoeker de vordering tot de marktwaarde van het voertuig van 62 261 EUR uitgebreid.
- [5] Verweerster heeft betwist en in wezen aangevoerd dat het voertuig ten tijde van de opening van de insolventieprocedure niet eigendom van de schuldenaar was en dus geen deel uitmaakte van de failliete boedel. Zij heeft slechts een bijkantoor in Oostenrijk en staat in Nederland ingeschreven. De overschrijving is door verweerster – en niet door het Oostenrijkse bijkantoor – in Duitsland uitgevoerd vanuit een Duitse bank. Het enige aanknopingspunt van de betrokken koopovereenkomst met Oostenrijk is dat deze in Oostenrijk is ondertekend en dat de overdracht van het voertuig ook daar heeft plaatsgevonden. Verzoeker kan geen aanspraak geldend maken omdat wegens het internationaal aspect artikel 31 van de insolventieverordening 2015 moet worden toegepast. Verweerster kan alleen aansprakelijk worden gesteld, indien zij op de hoogte was van de opening van de insolventieprocedure, hetgeen niet het geval was.
- [6] Bij het bestreden vonnis heeft de rechter in eerste aanleg de oorspronkelijke vordering toegewezen. De (aanvullende) vordering ten bedrage van 13 391 EUR, vermeerderd met rente en kosten, heeft hij (inmiddels onherroepelijk) afgewezen. Volgens de rechter valt een situatie als die welke in het hoofdgeding aan de orde is niet onder artikel 31 van de insolventieverordening 2015. Verweerster kan bijgevolg geen beroep doen op de bescherming van een handeling te goeder trouw uit hoofde van die bepaling.
- [7] De rechter in tweede aanleg heeft het hoger beroep van verweerster toegewezen, het vonnis in eerste aanleg vernietigd en de zaak terugverwezen naar die rechter voor verdere afdoening en een nieuwe uitspraak. Vanuit juridisch oogpunt heeft deze rechter geoordeeld dat artikel 31 van de insolventieverordening 2015 gezien de voorrang van het Unierecht niet alleen voorrang heeft op § 3, lid 2, IO, maar ook op § 3, lid 1, IO. De betaling aan de insolventieschuldenaar is in Duitsland geverifieerd en vanuit

een Duitse rekening verricht. Derhalve dient artikel 31 van de insolventieverordening 2015 te worden toegepast. Er zijn geen vaststellingen gedaan over de vraag of verweerster op de hoogte was van de opening van de insolventieprocedure, zodat een definitieve beoordeling vooralsnog niet mogelijk is.

[8] Het door verzoeker bij het Oberste Gerichtshof ingestelde hoger beroep strekt tot bevestiging van het vonnis in eerste aanleg; subsidiair wordt verzocht om nietigverklaring. Ten eerste is artikel 31 van de insolventieverordening 2015 niet van toepassing omdat deze bepaling enkel het bevrijdende karakter van de verbintenis regelt en een geldige overeenkomst vereist, hetgeen in casu op grond van § 3, lid 1, IO niet het geval is. Ten tweede beschermt de bepaling alleen het vertrouwen van de medecontractant in het ongewijzigde behoud van de rechtsbevoegdheid en geldt zij niet voor gevallen waarin de medecontractant de overeenkomst (zoals in casu) pas na de opening van de insolventieprocedure met de schuldenaar heeft gesloten. Bovendien heeft verweerster de relevante verbintenis in Oostenrijk uitgevoerd, zodat er geen sprake is van een internationaal aspect in de zin van artikel 31 van de insolventieverordening 2015.

[9] In haar memorie van antwoord concludeert verweerster tot verwerping van het hoger beroep om formele redenen; subsidiair tot verwerping van het hoger beroep om inhoudelijke redenen.

C. Toepasselijke bepalingen:

Artikel 7 van de insolventieverordening 2015 luidt als volgt:

(1) Tenzij deze verordening iets anders bepaalt, worden de insolventieprocedure en de gevolgen daarvan beheerst door het recht van de lidstaat op het grondgebied waarvan de insolventieprocedure wordt geopend („de lidstaat waar de procedure wordt geopend”).

(2) Het recht van de lidstaat waar de procedure wordt geopend, bepaalt onder welke voorwaarden deze procedure wordt geopend, verloopt en wordt beëindigd. Het bepaalt met name:

[...]

c) welke de respectieve bevoegdheden van de schuldenaar en de insolventiefunctionaris zijn;

[...]

m) de regels betreffende nietigheid, vernietigbaarheid of niet-tegenwerpbaarheid van de voor de gezamenlijke schuldeisers nadelige rechtshandelingen. [...]

Artikel 31 van de insolventieverordening 2015 luidt als volgt:

(1) Degene die in een lidstaat een verbintenis uitvoert ten voordele van de schuldenaar die is onderworpen aan een in een andere lidstaat geopende insolventieprocedure terwijl hij die verbintenis had moeten uitvoeren voor de insolventiefunctionaris van die procedure, wordt bevrijd indien hij niet van de opening van de procedure op de hoogte was.

(2) Degene die deze verbintenis heeft uitgevoerd vóór de in artikel 28 bedoelde openbaarmakingsmaatregelen wordt, totdat het tegendeel is bewezen, vermoed niet van de opening van de insolventieprocedure op de hoogte te zijn geweest. Degene die deze verbintenis heeft uitgevoerd na de openbaarmakingsmaatregelen wordt, totdat het tegendeel is bewezen, geacht van de opening van de procedure op de hoogte te zijn geweest.

In punt 81 staat:

Het kan voorkomen dat sommige betrokkenen niet van de opening van de insolventieprocedure op de hoogte zijn en te goeder trouw in strijd met de nieuwe omstandigheden handelen. Ter bescherming van dergelijke personen, die – niet op de hoogte zijnde van de opening van de procedure in het buitenland – een betaling ten voordele van de schuldenaar uitvoeren die zij eigenlijk voor de buitenlandse insolventiefunctionaris hadden moeten uitvoeren, moet worden voorgeschreven dat deze betaling een bevrijdend karakter heeft.

§ 2 van de Insolvenzordnung (Oostenrijkse insolventiewet; hierna: „IO”) luidt:

(1) De rechtsgevolgen van de opening van de insolventieprocedure treden in werking aan het begin van de dag die volgt op de openbare bekendmaking van de inhoud van de insolventiebeschikking.

(2) Door de opening van de insolventieprocedure verliest de schuldenaar de vrije beschikking over het hele vermogen dat aan de gedwongen tenuitvoerlegging is onderworpen en op dat tijdstip aan hem toebehoort of dat hij in de loop van de insolventieprocedure verkrijgt (failliete boedel).

§ 3 IO luidt als volgt:

(1) Rechtshandelingen van de schuldenaar na de opening van de insolventieprocedure die gevolgen hebben voor de failliete boedel, zijn ten opzichte van de schuldeisers in de insolventieprocedure niet tegenwerpbaar. De tegenprestatie moet aan de andere partij worden teruggegeven, indien de boedel zou zijn verrijkt.

(2) De betaling van een schuld aan de schuldenaar na de opening van de insolventieprocedure bevrijdt de verplichte persoon niet, tenzij de betaling aan de boedel is verricht of de verplichte persoon op het moment van betaling niet op de hoogte was van de opening van de insolventieprocedure en het gebrek aan kennis

er niet aan te wijten is dat de vereiste zorgvuldigheid niet in acht is genomen (hij dus niet op de hoogte had moeten zijn van de opening van die procedure).

D. Motivering van de verwijzing:

- [10] 1.1. Volgens de verwijzingsbepalingen van artikel 7, lid 2, onder c) en m), van de insolventieverordening 2015 moeten de respectieve bevoegdheden van de schuldenaar en de insolventiefunctionaris alsook de nietigheid, vernietigbaarheid of niet-tegenwerpbaarheid van de voor de gezamenlijke schuldeisers nadelige rechtshandelingen worden beoordeeld overeenkomstig het recht van de lidstaat waar de procedure wordt geopend. Derhalve worden de gevolgen van de rechtshandelingen en de reikwijdte van de beschikkingsbeperkingen van de schuldenaar alsook de rechtmatigheid van een verkrijging te goeder trouw van de schuldenaar door de *lex fori concursus* bepaald, waarbij echter met name ook artikel 31 van de insolventieverordening 2015 in acht dient te worden genomen [Trenker in Koller/Lovrek/Spitzer, *IO*, 2e druk (2022), artikel 7 van de insolventieverordening 2015, punt 16; Maderbacher in Konecny, *Insolvenzgesetze*, artikel 7 van de insolventieverordening 2015 (versie: 1. 9. 2018 rdb.at), punt 38; Knof in Uhlenbruck, *InsO*, 16e druk (2023), artikel 7 van de insolventieverordening, punten 49 en 102; Duursma-Kepplinger in Duursma-Kepplinger/Duursma/Chalupsky, *Europäische Insolvenzverordnung* (2002), artikel 4, punt 15].
- [11] 2.1. Volgens het Oostenrijkse recht verliest de schuldenaar door de opening van de insolventieprocedure de vrije beschikking over het hele vermogen dat aan de gedwongen tenuitvoerlegging is onderworpen en op dat tijdstip aan hem toebehoort of dat hij in de loop van de insolventieprocedure verkrijgt (failliete boedel) (§ 2, lid 2, *IO*). Overeenkomstig artikel 3, lid 1, *IO* zijn rechtshandelingen van de schuldenaar na de opening van de insolventieprocedure die gevolgen hebben voor de failliete boedel, ten opzichte van de schuldeisers in de insolventieprocedure niet tegenwerpbaar.
- [12] 2.2. De opening van de insolventieprocedure betekent een dubbele beperking van de beschikkingsbevoegdheid van de schuldenaar, te weten een feitelijke beperking door de overname van het beheer door de insolventiefunctionaris en een juridische beperking die onmiddellijk met de opening van de insolventieprocedure van kracht wordt en die tot uiting komt in de niet-tegenwerpbaarheid van de rechtshandelingen van de schuldenaar. Dit leidt niet tot een algemene beperking van de handelingsbekwaamheid van de schuldenaar. Integendeel, de schuldenaar kan nog steeds verplichtingen aangaan. De rechtshandelingen van de schuldenaar die gevolgen hebben voor de boedel, zijn echter ten opzichte van de schuldeisers in de insolventieprocedure niet tegenwerpbaar (RS0063784, 17 Ob 6/21p). Dit betekent dat de schuldenaar ook na de opening van de insolventieprocedure verplichtingen uit hoofde van een rechtshandeling kan aangaan, maar dat daaruit voortvloeiende vorderingen tot de beëindiging van

- de insolventieprocedure niet op de boedel kunnen worden verhaald (Kodek in Koller/Lovrek/Spitzer: *IO*, 2e druk, § 3 IO, punt 6).
- [13] 2.3. Indien de boedel een goed als gevolg van een in de zin van artikel 3, lid 1, IO niet-tegenwerpbaar rechtshandeling van de schuldenaar verliest, kan dit worden teruggevorderd (17 Ob 12/21w). Indien de verkrijger het door de schuldenaar verworven goed niet meer kan teruggeven omdat hij het niet meer bezit, omdat hij het bijvoorbeeld heeft doorverkocht, moet volgens het burgerlijk recht worden beoordeeld in hoeverre tegen de verkrijger een vordering tot schadevergoeding of verrijking kan worden ingesteld (Schubert in Konecny, *Insolvenzgesetze*, § 3 commentaar, punt 21).
- [14] 2.4. § 3, lid 1, IO, dat de niet-tegenwerpbaarheid van rechtshandelingen van de schuldenaar die gevolgen hebben voor de failliete boedel vaststelt, voorziet, anders dan artikel 3, lid 2, IO, niet in enige beperking van dit beginsel ten gunste van een te goeder trouw handelende derde die een goed van de schuldenaar koopt, maar – buiten zijn schuld – niet op de hoogte is van de opening van de insolventieprocedure.
- [15] 2.5. § 3, lid 2, IO bepaalt dat de derde-schuldenaar door betaling van zijn schuld aan de schuldenaar niet wordt bevrijd. Dit is een uitdrukking van het beginsel van § 3, lid 1, IO, omdat de aanvaarding van een betaling eveneens een rechtshandeling in de zin van § 3, lid 1, IO vormt. Aangezien de schuldenaar niet meer bevoegd is om over de failliete boedel te beschikken, is hij ook niet bevoegd om betalingen te ontvangen voor vorderingen die deel uitmaken van de failliete boedel. Er bestaat een uitzondering indien de uitvoering ten behoeve van de failliete boedel plaatsvindt of indien de derde schuldenaar buiten zijn schuld niet op de hoogte is van de opening van de insolventieprocedure.
- [16] 3.1. Daarentegen beoogt artikel 31, lid 1, van de insolventieverordening 2015 de bescherming van de goede trouw van een derde die in een andere lidstaat dan die waar de procedure is geopend, na de opening van de procedure in onwetendheid van dit feit een verbintenis ten voordele van de schuldenaar uitvoert, terwijl hij die verbintenis had moeten uitvoeren voor de insolventiefunctionaris. Dergelijke uitvoeringen hebben een bevrijdend karakter [Klauser/Weber in Konecny, *Insolvenzgesetze*, artikel 31 van de insolventieverordening 2015 (versie: 1.9.2018 rdb.at), punt 1; Scholz-Berger in Koller/Lovrek/Spitzer, 2e druk, artikel 31 van de insolventieverordening 2015, punt 1, Müller in Mankowski/Müller/J.Schmidt: *Europäische Insolvenzverordnung 2015*, artikel 31 van de insolventieverordening 2015, punt 2].
- [17] 3.2. Zo wordt betoogd dat artikel 31 van de insolventieverordening 2015 vooronderstelt dat de derde-schuldenaar een verbintenis had moeten uitvoeren voor de insolventiefunctionaris, waarvoor het bestaan van een vordering van de schuldenaar vereist is. Daaronder zouden dus enkel

vorderingen van de failliete boedel vallen (zie Klauser/Weber, reeds aangehaald, punt 7, Scholz-Berger, reeds aangehaald, punt 4, Müller, reeds aangehaald, punt 10). Dit zou betekenen dat artikel 31, lid 1, van de insolventieverordening 2015 niet van toepassing is op de uitvoering door de derde aan de schuldenaar die voortvloeit uit een niet-tegenwerpbare rechtshandeling van de schuldenaar na de opening van de insolventieprocedure, omdat dit geen vorderingen van de failliete boedel zijn en de verbintenis als zodanig niet voor de insolventiefunctionaris had moeten worden uitgevoerd.

- [18] Er zou evenwel kunnen worden aangevoerd dat enkel uit de bewoordingen van artikel 31, lid 1, van de insolventieverordening 2015, dat algemeen alleen verwijst naar de uitvoering ten voordele van de schuldenaar, niet kan worden afgeleid dat de bepaling niet ook verwijst naar een verbintenis die de derde-schuldenaar, niet op de hoogte zijnde van de opening van de insolventieprocedure, dus op grond van een niet-tegenwerpbare rechtshandeling heeft uitgevoerd.
- [19] Het arrest van het Hof in zaak C-251/12 over de oude bepaling van artikel 24, lid 1, van verordening (EG) nr. 1346/2000 van de Raad van 29 mei 2000 betreffende insolventieprocedures is niet relevant en biedt bijgevolg geen verder uitsluitel. Dit arrest was namelijk niet gebaseerd op een uitvoering van de derde ten voordele van de schuldenaar, maar op een betaling namens de schuldenaar aan een van zijn schuldeisers na de opening van de insolventieprocedure.
- [20] 3.3. Indien artikel 31, lid 1, van de insolventieverordening 2015 aldus wordt uitgelegd dat ook dergelijke betalingen onder de werkingssfeer van die bepaling vallen, rijst de vraag naar de plaats van uitvoering. Als plaats van uitvoering wordt beschouwd de plaats waar de derde-schuldenaar de verbintenis daadwerkelijk heeft uitgevoerd. In dit opzicht wordt het voldoende geacht dat in een andere lidstaat opdracht is gegeven voor de overschrijving van het bedrag (Klauser/Weber, reeds aangehaald, punt 12; Scholz-Berger, reeds aangehaald, punt 7; Müller, reeds aangehaald, punt 8).
- [21] Verweerster heeft een bijkantoor in Oostenrijk. Het bijkantoor is een fysiek van de hoofdvestiging gescheiden en organisatorisch en economisch onafhankelijke onderneming. Het bijkantoor heeft geen rechtsbevoegdheid; de houder van de rechten en plichten is de buitenlandse vennootschap (6 Ob 40/19d).
- [22] Het is de vraag of de plaats van de overschrijving van het bedrag ook als plaats van uitvoering moet worden aangemerkt, indien de in een lidstaat gevestigde derde-schuldenaar in de lidstaat waar de insolventieprocedure is geopend, reeds een bijkantoor zoals hierboven omschreven heeft, de rechtshandeling ook via dit bijkantoor afwikkelt en er enkel voor zorgt dat

het bedrag wordt overgemaakt van een rekening in een andere lidstaat, waarmee geen bijzondere nauwe band bestaat.

[23] III. [OMISSIS] [nationale procedureregels]

Oberster Gerichtshof

Wenen (Oostenrijk), 22 februari 2024

[OMISSIS]